

POSTANOWIENIE

31 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk

na posiedzeniu niejawnym 31 stycznia 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa J. S.
przeciwko Towarzystwu Ubezpieczeń spółce akcyjnej w W.
o odszkodowanie i zadośćuczynienie,
na skutek skargi kasacyjnej J. S.
od wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim
z 31 stycznia 2022 r., II Ca 940/21,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2) nie obciąża powoda kosztami postępowania kasacyjnego;**
- 3) przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim na rzecz radcy pr. K. B. wynagrodzenie w kwocie 2 700 (dwa tysiące siedemset) zł podwyższone o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Określone w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wymaganie uzasadnienia w skardze kasacyjnej wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania zostaje spełnione, jeśli skarżący

wykaże, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być zatem osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które – zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. - będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Na tych jedynie przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W skardze kasacyjnej wniesionej od wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim z 31 stycznia 2022 r. (sygn. akt II Ca 940/21) pełnomocnik powoda J. S. oparł wniosek o jej przyjęcie do rozpoznania na przesłankach określonych przez art. 398⁹ § 1 pkt 1 oraz 3 k.p.c.

Odnosząc się do powołanych przez skarżącego przesłanek „przedsądu” należy wskazać w pierwszej kolejności, że podniósł on zarzut nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.) ponieważ skład Sądu drugiej instancji rozpoznający apelację powoda był sprzeczny z przepisami prawa (art. 379 pkt 4 k.p.c.). Apelacja ta została bowiem rozpoznana i zakończona wyrokiem w składzie jednoosobowym wbrew art. 367 § 3 k.p.c. Rozpoznanie apelacji przez jednego sędziego było wprawdzie przewidziane w art. 15 zzs¹ pkt 4 ustawy z 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (tekst. Jedn. Dz.U. z 2021 r., poz. 2095) – do czego dostosował się Sąd drugiej instancji – ale rozwiązanie to naruszało konstytucyjne prawo do sądu określone w art. 45 ust. 1 Konstytucji. Poza tym sprawa ze względu na wartość przedmiotu sporu – przekraczającą kwotę 75 000 zł – należała do właściwości rzeczowej sądu okręgowego, a apelację od tego orzeczenia powinien rozpoznawać sąd apelacyjny.

Skarżący powołał się także na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., którą skonkretyzował poprzez sformułowanie następującego zagadnienia prawnego:

„Czy w przypadku rolnika (posiadacza gospodarstwa rolnego) ubezpieczonego od odpowiedzialności cywilnej, korzystającego z ochrony przewidzianej w art. 50 ustawy ubezpieczeniowej, w którego gospodarstwie doszło do zdarzenia, w wyniku którego, w związku z prowadzeniem tego gospodarstwa osoba trzecia poniosła szkodę w postaci uszkodzenia ciała, poszkodowany obowiązany jest do wykazania szczególnej okoliczności uzasadniającej istnienie winy rolnika, jeżeli bezsporne jest, że rolnik nie sprawował nadzoru nad pracą wykonywaną w tym gospodarstwie, a nie przedstawił żadnych dowodów świadczących o tym, że narzędzia, maszyny czy też urządzenia (w tym przypadku piła tarczowa) zapewniały bezpieczne warunki pracy poszkodowanemu?”. W dalszej kolejności zaprezentował wywód prawny mający wykazać, iż rekomendowane przezeń Sądowi Najwyższemu zagadnienie prawne wystąpiło, a ponadto, że posiada ono walor istotności. Swoje rozważania podsumował stwierdzeniem, iż „w ocenie skarżącego w sprawie o odszkodowanie za wypadki przy pracy w gospodarstwie rolnym dla przypisania odpowiedzialności rolnikowi a tym samym ubezpieczycielowi, wystarczające jest wykazanie, że prowadzący gospodarstwo rolne dopuścił się zaniedbań w zakresie nadzoru i zapewnienia osobom wykonującym prace bezpiecznych warunków tej pracy, przy czym zapewnienie takich warunków wynikać powinno nie tylko z norm ustawowych ale także ze zwykłego rozsądku popartego zasadami doświadczenia życiowego”.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c. należy stwierdzić, że wbrew argumentacji skarżącego nie sposób było stwierdzić, że w realiach przedmiotowej sprawy postępowanie drugoinstancyjne przed Sądem Okręgowym w Piotrkowie Trybunalskim dotknięte było nieważnością, z uwagi na art. 379 pkt 4 k.p.c., bowiem Sąd ten rozpoznał apelację skarżącego w składzie jednego sędziego na podstawie art. 15 zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z 2 marca 2020 r. o szczegółowych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2021 r. poz. 2095 z późn. zm., dalej jako: „ustawa COVID-19”) zamiast w składzie trzech sędziów, stosownie do art. 367 § 3 k.p.c. Kwestia niewłaściwej obsady sądu w aspekcie ustawy COVID-19 i konsekwencji procesowych z tym związanych była przedmiotem wypowiedzi Sądu

Najwyższego. W uchwale składu siedmiu sędziów z 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22 (OSNP 2023, nr 10, poz.104) - której nadano moc zasady prawnej - Sąd Najwyższy uznał, że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego, ukształtowanym na podstawie art. 15 zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy COVID-19, ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.). Istotne jest jednak, że według Sądu Najwyższego przyjęta w uchwale wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia i wiąże z oceną skutków orzeczeń wydanych po dniu 26 kwietnia 2023 r. w składach jednoosobowych, gdy w świetle Kodeksu postępowania cywilnego w związku z art. 45 Konstytucji RP właściwy był skład kolegialny. Uznanie wszystkich orzeczeń wydanych do dnia 26 kwietnia 2023 r. w składzie, o którym mowa w art. 15 zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy COVID-19, za dotknięte nieważnością z uwagi na naruszenie prawa strony do sądu wskutek wydania orzeczenia przez sąd orzekający w składzie jednoosobowym, zostało ocenione przez Sąd Najwyższy za niepożądane ze społecznego punktu widzenia. Zmuszałoby bowiem wielu obywateli do ponoszenia kosztów i trudów ponownego rozpoznawania spraw lub powtarzania postępowań już zakończonych niezależnie od tego, czy z perspektywy prawa materialnego rozstrzygnięcie było rzeczywiście wadliwe. Ponadto możliwość wzruszania orzeczeń tylko z powodu dotychczasowego respektowania regulacji art. 15 zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy COVID-19 - bez uwzględnienia kontekstu konstytucyjnego - nadszarpnęłaby również wizerunek sądów. Z tych względów, w pełni akceptując argumentację zawartą chociażby w uchwale pełnego składu Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2014 r., BSA I-4110-4/13 (OSNC 2014, Nr 5, poz. 49), Sąd Najwyższy uznał, że ochrona dobra i interesów obywateli, jako najwyższa wartość konstytucyjna (art. 1 Konstytucji RP), a także powaga władzy sądowniczej i jej znaczenie w działalności państwa, nakazuje znieść wsteczne skutki wykładni, która legła u podłoża tej uchwały (zob. również postanowienie SN z 2 sierpnia 2023 r., III USK 18/23, niepubl.). W konsekwencji nie można zgodzić się z twierdzeniem skarżącego, że zachodzi nieważność postępowania uzasadniająca przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, ponieważ Sąd

Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim wydał zaskarżony wyrok w składzie jednoosobowym przed dniem 26 kwietnia 2023 r., to znaczy w dacie 31 stycznia 2022 r. Okresu wcześniejszego – przed dniem podjęcia uchwały Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22 – dotyczy postanowienie Sądu Najwyższego z 29 kwietnia 2022 r., III CZP 77/22 (niepubl.), w którym przyjęto, że dokonane odstępstwo od zasady kolegalności składów ugruntowanych w postępowaniach odwoławczych dokonane w ustawie COVID-19 nie jest równoznaczne z naruszeniem art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Odnosząc się natomiast do zarzutu nieważności postępowania spowodowanej naruszeniem przepisów o właściwości rzeczowej, to również nie można przyjąć, aby w sprawie doszło z tej przyczyny do nieważności postępowania. Zgodnie bowiem z art. 379 pkt 6 k.p.c. nieważność postępowania zachodzi, jeżeli sąd rejonowy orzekł w sprawie, w której sąd okręgowy jest właściwy bez względu na wartość przedmiotu sporu. Zatem nawet gdyby przyjąć, że wartość przedmiotu sporu wynosiła powyżej 75 000 zł, co uzasadniałoby właściwość rzeczową sądu okręgowego w pierwszej instancji, nie prowadziłoby to do nieważności postępowania, a jedynie do naruszenia art. 17 pkt 4 k.p.c., co należy kwalifikować jako naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy. Sąd Okręgowy był natomiast sądem właściwym do rozpoznania apelacji wniesionej od wyroku Sądu Rejonowego jako sądu pierwszej instancji.

Strona skarżąca nie sprostала również wymogom stawianym w orzecznictwie Sądu Najwyższego dla wykazania przesłanki „istotnego zagadnienia prawnego”. Za istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. uznaje się zagadnienie nowe i dotychczas niewyjaśnione. Zagadnienie to musi mieć charakter istotny i być zagadnieniem ściśle juralnym, tj. dającym się przedstawić w sposób syntetyczny i oderwany od kontrowersji dotyczących ustaleń faktycznych lub oceny dowodów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 22 grudnia 2008 r., III CSK 285/08, IC BSN 2009, nr 4, s. 48). Chodzi przy tym o zagadnienie o charakterze abstrakcyjnym, którego wyjaśnienie przyczyni się do rozwoju jurysprudencji, a jego rozstrzygnięcie będzie miało znaczenie nie tylko dla oceny konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także dla innych podobnych spraw. Z tej

przyczyny przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej z powołaniem się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymaga wykazania przez skarżącego, że w sprawie występuje zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. W rachubę wchodzi więc nie tylko określona staranność i nakład pracy w zredagowaniu zagadnienia, ale przede wszystkim o jurydyczne przedstawienie analizy stanu prawnego, orzecznictwa i wynikającego z tego problemu prawnego o takiej wadze, który może być uznany za istotne zagadnienie prawne (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 15 listopada 2007 r., II PK 159/07, niepubl.). Podstawowym, bowiem, celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147). Konfrontując zaprezentowane przez skarżącego wywody dla wykazania przesłanki „istotnego zagadnienia prawnego” z wymogami przewidzianymi w orzecznictwie Sądu Najwyższego, należy stwierdzić, że skarżący tym wymogom nie sprostał. Zaprezentował wprawdzie rozważania mające w założeniu dowieść, iż rekomendowane przezeń zagadnienie posiada walor istotności, jednakże wywód ten w rzeczywistości stanowił swoistą próbę zakwestionowania rozłożenia ciężaru dowodowego w sprawie, a ponadto zmierzał w kierunku polemiki z ustaleniami stanu faktycznego w sprawie oraz oceną dowodów dokonaną w postępowaniu drugoinstancyjnym.

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

Na podstawie art. 102 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 i 398²¹ k.p.c. postanowiono nie obciążać powoda kosztami postępowania kasacyjnego z uwagi na jego sytuację majątkową i osobistą.

Na podstawie § 16 ust. 4 pkt 2 w zw. § 2 i § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (tekst. jedn. Dz.U. z 2019 r., poz. 68 ze zm.), a także § 2 pkt 6

rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 265 ze zm.) przyznano radcy prawnemu K. B. od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim kwotę 2700 zł - podwyższoną o stawkę podatku od towarów i usług - tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.

[SOP]

(r.g.)